

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อศึกษาประสบการณ์การแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยโรคปอดรายใหม่ ก่อนเข้ารับการรักษาที่คลินิกวันโรค โรงพยาบาลสมุทรปราการ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอด และลงทะเบียนเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยรายใหม่ของคลินิก จำนวน 14 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม 2555 ถึง มกราคม 2556 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบของ Colaizzi (1978) นำเสนอผลการศึกษาลำดับ ดังนี้

4.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

4.2 การแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยก่อนเข้ารับการรักษาที่คลินิกวันโรค

4.2.1 ระยะเวลาการเจ็บป่วยธรรมดา คล้ายหวัด

4.2.2 ระยะเวลาการเรื้อรัง ไม่หาย และรบกวนการดำเนินชีวิตประจำวัน

4.2.3 ระยะเวลาการรุนแรง นำกลั้ว ต้องเข้ารับการรักษาอย่างเร่งด่วน

4.3 สภาพการณ์ที่สนับสนุนการไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลของผู้ป่วย

4.4 สภาพการณ์ที่ส่งผลให้การไปรับการรักษาที่คลินิกวันโรคล่าช้า

4.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

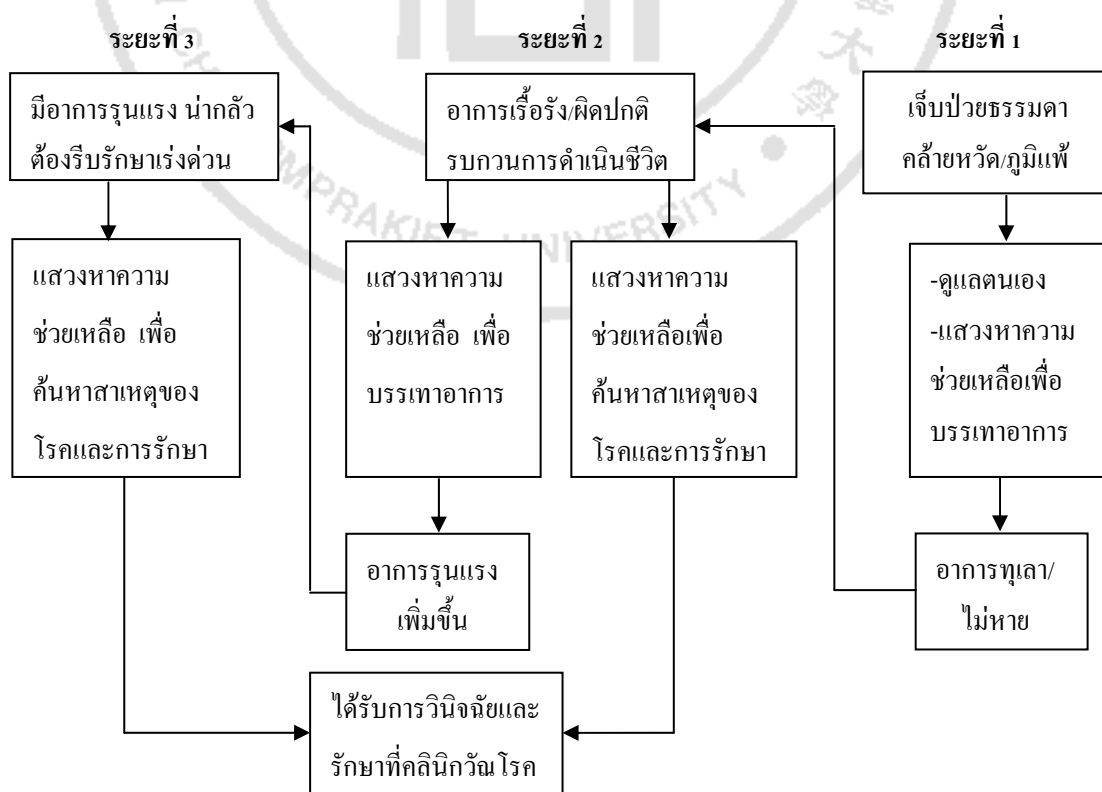
ในการศึกษาการแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยโรคปอดรายใหม่ ก่อนเข้ารับการรักษาที่คลินิกวันโรค มีผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งหมดจำนวน 14 ราย เป็นเพศชาย 9 ราย เพศหญิง 5 ราย อายุระหว่าง 20-68 ปี ทุกายนับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษา ประถมศึกษา 4 ราย มัธยมศึกษาตอนต้น 2 ราย มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. 3 ราย ระดับปวส. 1 ราย ระดับปริญญาตรี 3 ราย และไม่ได้รับการศึกษา 1 ราย ไม่ได้ประกอบอาชีพ 1 ราย ประกอบอาชีพค้าขาย 2 ราย รับจ้าง 8 ราย รับราชการ 2 ราย และเป็นนักศึกษา 1 ราย รายได้ครอบครัวอยู่ระหว่าง 2,000 - 35,000 บาทต่อเดือน สิทธิการรักษา เป็นบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า 10 ราย สิทธิเบิกต้นสังกัด 2 ราย สิทธิว่าง 1 ราย และผู้ไม่มีสิทธิบัตร 1 ราย เนื่องจากถูกคัดชื่อออกจากทะเบียนราษฎร

4.2 การแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยวัณโรคปอดก่อนเข้ารับการรักษาที่คลินิกวัณโรค

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ เป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นที่ 1) การรับรู้และประเมินอาการ ซึ่งรวมถึงการให้ความหมายอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น ขั้นที่ 2) การแสวงหาความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับการรับรู้และการประเมิน และขั้นที่ 3) การประเมินผลแนวทางการรักษาที่เลือกไว้ ถ้าความเจ็บป่วยของผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นวัณโรคและได้รับการรักษา การแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยก็สิ้นสุดลง แต่ถ้าผู้ป่วยยังคงมีอาการเจ็บป่วย ไม่หาย จะเริ่มมีการให้ความหมายอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นรวมถึงเข้าสู่การแสวงหาความช่วยเหลือใหม่ เกิดเป็นวงจรแสวงหาความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งระยะการแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยวัณโรคปอดก่อนเข้ารับการรักษาที่คลินิกได้เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะมีอาการเจ็บป่วยธรรมดา คล้ายโรคหวัด 2) ระยะมีอาการเรื้อรัง ไม่หาย ครอบคลุมการดำเนินชีวิตประจำวัน และ 3) ระยะอาการรุนแรง นำกล้าวต้องเข้ารับการรักษาเร่งด่วน ดังแผนภูมิที่ 4.1

แผนภูมิที่ 4.1

การแสวงหาความช่วยเหลือของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ ก่อนเข้ารับการรักษาที่คลินิกวัณโรค

4.2.1 ระยะเวลาการเจ็บป่วยธรรมดา คล้ายหวัด

ผู้ป่วยเกือบทั้งหมด เริ่มเจ็บป่วยครั้งนี้จากมีอาการ ไอ บางรายก็มีอาการ ไข้และ/หรืออาการอ่อนเพลียร่วมด้วย จากประสบการณ์การเจ็บป่วยที่ผ่านมา ทำให้ผู้ป่วยทั้งหมดคิดว่าอาการที่เกิดขึ้นกับตนเองน่าจะบ่งบอกถึงการเป็น โรคหวัด ภูมิแพ้ หรืออ่อนเพลียธรรมดาทั่วไป ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ไออันดับแรก...อาการคล้าย ๆ กับหวัดลงคอ...(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...ก็อยากจะนอนอย่างเดียวเลย มันลุกไม่ขึ้น เพลีย ปวดหัว และก็อยากกินน้ำเย็น ๆ แต่กินไม่ได้ มันหนาว...แต่ก็ไม่ได้สงสัยอะไร คิดว่าเป็นไข้ธรรมดา คิดว่าเป็นหวัด เคยเป็นหวัดอยู่...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...คือช่วงแรก ๆ เหมือนกับเป็นหวัดธรรมดา เป็นหวัดลงคอ ก็ไอแล้วเจ็บคอ...(Case10:ผู้ป่วยหญิง อายุ 24 ปี)

...ก็เป็นลักษณะไม่สบายอะ เป็นไข้อะ มีไออะ ตอนแรกก็คิดว่าเป็นไข้อะ ธรรมดา แต่มันเหมือนกับ ยังไงอะ แต่มันเพลียผิดปกติอะ มันเพลีย นอนยังไงก็ไม่อิมอะ แรก ๆ...ก็คือคิดว่ามันเป็นไอ เหมือนคล้าย ๆ กับไอแบบ ๆ ไอธรรมดาปกติ ที่เกิดภูมิแพ้ อะโรยแบบนี้...(Case12:ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี)

มีผู้ป่วย 2 ราย ที่รายงานว่า อาการเริ่มแรกไม่มีไอหรือไข้ แต่เริ่มจากมีอาการเบื่ออาหารรับประทานอาหารไม่ได้ อ่อนเพลีย ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ตอนแรกผมก็ซื้อเบียร์มากิน ธรรมดาเคยจะกินขวดหนึ่ง อยู่กลับมาบ้านมันไม่รู้เป็นอะไร ซื้อเบียร์มากะป๋องหนึ่งกินไม่หมด ตอนแรก ๆ ผมไม่เป็นไรเลยนะ ไซ้ อยู่ ๆ ก็กินข้าวไม่ได้เลย ทานแฟนผมสิ ตอนแรกผมไม่เป็นอะไรเลยนะ อยู่ก็กินไม่ได้แล้ว ก็หน้ามันมืดเดินไปเนี่ยมันจะล้ม เดินไปเดินไม่ได้แล้ว ไม่รู้เป็นอะไร เดินไปไม่มีแรง ต้องมีคนคอยประคองผม ความจริงผมเป็นคนอดทนนะ...ช่วงนั้นที่กินอะไรไม่ลง เมียก็พยายามซื้ออะไรให้กิน ก็กินไม่ลง ก็สักประมาณ 2-3 อาทิตย์นะ กินได้ที่ละน้อย...(Case2:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

..มันจะอ่อนเพลีย แล้วก็ บอกมันไม่กินข้าวด้วยไง...มันกินไม่ลง กินแล้วคล้าย ๆ มันติดกลืน ๆ คำสองคำมันก็ไม่เอาแล้ว มันติดคอ คล้าย ๆ มันติดช่วงตรงนี้ แต่ไม่ได้ติดหροก มันติดอยู่ช่วงนี้...(Cas14:ผู้ป่วยหญิง อายุ 50 ปี)

นอกจากผู้ป่วยที่มีอาการ ไอและอ่อนเพลียเล็กน้อย จะคิดว่าตนเองเป็นโรคหัดหรือภูมิแพ้แล้ว ยังเห็นว่าการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเป็นการเจ็บป่วยธรรมดา ไม่ได้รุนแรงอะไร ดังคำกล่าวที่ว่า “ไม่คิดว่ามันรุนแรง...(Case2:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)” หรือ “คิดว่าไอแบบไอธรรมดาปกติที่เกิดจากภูมิแพ้...(Case8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)”

ผู้ป่วยส่วนใหญ่คิดว่าสาเหตุของการ ไอและภาวะอ่อนเพลียที่เกิดขึ้น มาจากการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสมของตนเอง ซึ่งได้แก่ การทำงานหนัก พักผ่อนไม่เพียงพอ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีฝุ่นหรือสภาพอากาศที่ไม่ดี และผู้ป่วยบางรายคิดว่ามาจากพฤติกรรมสุขภาพของตนที่ไม่ดี ได้แก่ การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ซึ่งการดำเนินชีวิตดังกล่าวทำให้ร่างกายมีภูมิต้านทานต่ำลง ร่วมกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง จึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้น ดังคำบอกกล่าวต่อไปนี้

...ไอเพราะว่ารวมหลายอย่างนะ ก็ปุนอะไรพวกนี้ มันหลายอย่างครับ มันหลายประเด็นเหลือเกิน แบบว่าทำพวกฝุ่น ปุน แล้วก็พวกแป้งมันสำปะหลังเราเนี่ย...อย่างพวกปุนเขาไปส่งนอก อีกอย่างแป้งมันสำปะหลังเขาก็ไปส่งนอกแล้วมันฟุ้ง เวลาออกจากโปะเราเนี่ย โปะที่อยู่ตามแม่น้ำเจ้าพระยาเวลาตัดมันจะตกเป็นพวงเลย มันจะจืด จืดแล้วก็ไปใส่ในเรือใหญ่ บางทีพวกแบบ แบบเทกลางอากาศมันก็ฟุ้งเราไม่ได้ปิดจมูกด้วย ...(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...แต่ผมไม่คิดว่าผมเป็นปอดหรืออะไรนะ! แต่เวลานั่งขายของที่ตลาดนัด มันจะมีฝุ่นเข้ามา นั่ง ตุก ๆ เนี่ยก็อันตรายเหมือนกัน ก็จะมีพวกก๊าซ หรือควันไอเสียอะไรด้วย...ผมว่าน่าจะเป็นฝุ่นละออง หรือจากรถตูก ๆ ที่ผมนั่ง ตอนช่วงนั้นมียู่เดือนหนึ่ง ผมนั่งรถตูก ๆ ทุกวันเลย มันมีทั้งแก๊สทั้งอะไร...(Case2:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...เมื่อก่อนก็คิดว่าเป็นเกี่ยวกับเป็นหัด แล้วก็พอดีทำงานต่อเติมอาคารพวกนี้ ก็มีฝุ่นบ้างอะไรบ้าง...(Case4:ผู้ป่วยชาย อายุ 50 ปี)

...ผมก็คิดว่าผมผมลงครับ แต่ก็คิดว่าเพราะงานด้วยนะนะ บางทีก็อยู่เวรกลางคืน กลางวัน บ้างก็ได้นอนอย่างหนึ่งอย่างนี้ เข้ากะกลางคืน 3 กะ กลางวันนอนรอบเช้า เข้ากะบ่าย ก็คงตลอดยันสว่างนอนไม่เป็นเวลา บางทีไอ้พวกกะกลางวันขาด ผมก็ต้องแทนเขาอีกมันก็เท่ากับไม่ได้นอนเลย บางทีก็อยู่เป็น 4 กะไปเลย...รอบของมันนะ กะละ 6 ชั่วโมง ก็กะหนึ่งครบรอบ หกโมงเช้าถึงหกโมงเที่ยง หกโมงเที่ยงถึงหกโมงเย็น...(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...ก็เกิดจากการ เราอดนอน ทำงานกลางวันด้วย เย็นไปทำธุรกิจส่วนตัวด้วย แล้วก็เกิดจากการอดนอน แล้วอากาศเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา เราก็คิดว่า เพราะปกติเป็นคนไม่ค่อยเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นคนออก ค่อนข้างจะดูแลตัวเองนิดหนึ่ง ออกกำลังกายอาทิตย์ละ 3 วัน อะโรยแบบนี้...(Case11:ผู้ป่วยชาย อายุ 44 ปี)

จากการประเมินอาการเจ็บป่วยระยะนี้ว่า เป็นการเจ็บป่วยธรรมดา มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมสุขภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้ป่วยจัดการกับความเจ็บป่วยของตนเองใน 2 แนวทาง คือ 1) ดูแลรักษาตนเองให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี หลีกเลี่ยงสาเหตุของความเจ็บป่วย และ 2) แสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อแก้ไขอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขอาการเจ็บป่วยที่สอดคล้องกับความคิดความเชื่อของตนเองว่าเป็นโรคหวัด หรือภูมิแพ้ ด้วยการแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อรักษาและบรรเทาอาการที่เกิดขึ้น จากคนใกล้ชิด ร้านขายยา และคลินิกใกล้บ้าน

สำหรับแนวทางการดูแลตนเองที่สำคัญของผู้ป่วยระยะนี้ ประกอบด้วย การให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย การดื่มน้ำอุ่นและหลีกเลี่ยงการดื่มน้ำเย็น การหลีกเลี่ยงฝุ่นหรืออากาศที่อาจกระตุ้นการไอให้เพิ่มมากขึ้น และงดเหล้า บุหรี่ ซึ่งการดูแลตนเองด้วยการให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ได้แก่การห่มผ้า ใส่เสื้อกันหนาว อยู่กลางแดด และไม่อาบน้ำเวลาตึกเกินไป ตามการให้ความหมายสาเหตุอาการเจ็บป่วยของตนเองในผู้ป่วยแต่ละราย ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...แบบถูกอากาศเย็นไง เราทำงานในเรือใหญ่กลางทะเล พออากาศเย็นปุ๊บก็ไอ พอหลัง ๆ ก็มีหนาว ๆ ร้อน ๆ ถูกอากาศเย็น ๆ มันจะหนาว ก็ใส่เสื้อหนา ๆ ทีละ 4 ตัว 5 ตัว กันได้ อาศัยแสงแดดช่วยเอา พอเจอแดดก็ชื่นใจ...(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...หนาวก็ห่มผ้า อย่างบางทีแค่ร้อน ๆ หนาว ๆ ก็อาบน้ำแต่หัววัน หัวค่ำก็นอนห่มผ้าเยอะ ๆ ให้เหงื่อมันออก คลุมโปงไปเลย...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

นอกจากนี้ ผู้ป่วยหลายรายเลือกที่จะให้ตนเองดื่มน้ำอุ่น หรือเครื่องดื่มน้ำที่ให้ความชุ่มชื้นแก่ลำคอ เช่น น้ำมะนาว หรือน้ำผึ้ง เพื่อบรรเทาอาการไอ และหลีกเลี่ยงการดื่มน้ำเย็น ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้ป่วยเกิดการไอมากขึ้น ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...ส่วนมากจะกินน้ำอุ่น ไม่ค่อยกินน้ำเย็น กินน้ำอุ่นแล้วมันไม่ไอครับ กินน้ำเย็นแล้วมันไอ...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

...แล้วก็เคยเอา เหมือนภูมิปัญญาชาวบ้านนะ เอาน้ำชาผสมน้ำมะนาว แล้วก็ดื่ม ก็หายอะไรอย่างเงี้ย เพราะว่ามันตอนครึ่งก่อนนะ มันตอนช่วงก่อน ๆ นั้นนะ มันเป็นไอแบบ เหมือนไอธรรมดา ไอแบบ ก็ธรรมดาอย่างนี้ ก็คือพอทานมันก็จะดีขึ้น มันก็จะชุ่มคอ...(Case8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

...ก็พยายามเลี่ยงน้ำเย็น เพราะว่าเรากินแล้วเรารู้สึกไอใช่ไหม เราไม่อยากหาย คนอยากหายก็โอเค ไม่กินน้ำเย็นอะไรนี้ เลี่ยงน้ำเย็นเอา แล้วก็ดื่มน้ำกิน กินน้ำร้อนหน่อยแทน...อย่างน้อยไม่ช่วย ก็ไม่น่าทำลาย ในความรู้สึกเรา เพราะว่าปกติคนเรา ถ้าไอเจ็บคอ กินของเย็น ๆ มันก็ยิ่งไอมากขึ้น ไอมากมันก็ พอไอหนัก ๆ มันก็จะเจ็บหน้าอก ใช่ไหม มันก็ เลี้ยง ๆ เอาดีกว่า จะได้หายเร็ว ๆ จะได้กลับไปใช้ชีวิตเหมือนเดิม อะไรประมาณนี้...(Case11:ผู้ป่วยชาย อายุ 42 ปี)

ผู้ป่วยที่มีวิถีชีวิตประจำวันต้องสัมผัสกับฝุ่นละออง ก็จะคอยระมัดระวังและหลีกเลี่ยงฝุ่นละอองหรือสิ่งกระตุ้นที่ตนเองคิดว่าเป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยมากขึ้น ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ผมนั่งขายของที่ตลาดนัด มันจะมีฝุ่นเข้ามา และรถตุ๊ก ๆ ที่ผมนั่ง ตอนช่วงนั้นมีอยู่เดือนหนึ่ง ผมนั่งตุ๊ก ๆ ทุกวันเลย มันมีทั้งแก๊สทั้งอะไรเงี้ย ผมพยายามปิดจมูก...(Case2:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...คิดว่าไอเกิดจากฝุ่น...ผมทำงานต่อเติมอาคารพวกนี้ ก็มีฝุ่นบ้างอะไรบ้าง ผมก็เลี่ยงเอา ใช้ผ้าปิดปาก...(Case4:ผู้ป่วยชาย อายุ 50 ปี)

ผู้ป่วยที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่หรือดื่มเหล้าเป็นประจำ ทั้งชายและหญิง มักคิดว่าอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในระยะแรกนี้ อาจมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมสูบบุหรี่และการดื่ม

เหล่านี้ของตัวเอง ก็จะมีพฤติกรรมงดสูบบุหรี่และงดเหล้าในช่วงที่มีอาการเจ็บป่วย ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...เมื่อก่อนที่สูบบุหรี่ไง จักเลย ขายบุหรี่กันสิมวนสิบ วันหนึ่งก็ซื้อยี่สิบ ได้แปดมวนดูดหมด สูบตั้งแต่ ป.6 ตั้งแต่เริ่มเป็นก็ไม่สูบแล้ว...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...เป็นเพราะช่วงนั้นยังคุบบุหรี่อยู่ เป็นเพราะคุบบุหรี่ด้วยอะไรหรือเปล่า เจ็บคออะไรประมาณนี้...คิดว่าบุหรี่ทำให้ไอ ก็เลิกคุบบุหรี่ คุด ๆ ไป รู้สึก เสีย เจ็บคอนิด ๆ เออมืออะไรเลยเลิก...(Case12:ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี)

...เมื่อก่อน เลิกงานก็มีกินเหล้าบ้างบางครั้ง เป็นเพราะนี้ด้วยหรือเปล่าทำให้ร่างกายอ่อนแอ ก็เหล้ามันก็ไม่ดีต่อสุขภาพอยู่แล้ว ทีนี้ก็เลยเลิกกินเหล้าเลย...(Case12:ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี)

มีผู้ป่วยจำนวนหนึ่งไม่ได้ตั้งใจที่จะงดสูบบุหรี่ แต่ต้องงดสูบบุหรี่ไปเนื่องจากมีอาการไออย่างรุนแรงในขณะที่กำลังสูบ ด้วยบุหรี่ได้ไปกระตุ้นให้ผู้ป่วยเกิดอาการไอต่อเนื่องอย่างรุนแรงจนทำให้ไม่สามารถสูบท่อต่อไปได้ ผู้ป่วยจึงงดหรือลดการสูบบุหรี่ไปโดยปริยาย และมีผู้ป่วยบางรายหวนกลับมาสูบบุหรี่อีกเมื่ออาการไอทุเลาลงและสามารถจะสูบท่อต่อไปได้ ดังคำบอกกล่าวต่อไปนี้

...ไอก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ได้แต่เลิกสูบบุหรี่ตั้งแต่ไอแรก ๆ แล้ว มันไอจัด พอไอหนัก ๆ เข้า มันถึงวัน ไม่ได้ สูบเข้าไปแล้วมันก็ไอ ผมก็เลยเลิก...(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...พอไอหนัก ๆ เข้า ผมเลยเลิกคุดและไม่ไหว ไม่ใช่ว่าจะเลิกขาดนะครับ ก็หยุดไปแค่ไม่กี่วัน อาการมันก็ไม่มื่ออะไร ไอก็ไม่ไอ ผมก็กลับมาคุดอีก...(Case6:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...ลดบุหรี่ที่สูบ ตอนนั้นพูดไม่ได้เลย พุดปุ๊บ ไอปั๊บ ก็คือสูบบุหรี่เข้าไปนี่ไออย่างเดียวเลย...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

สำหรับแนวทางการแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาอาการจากแหล่งอื่นในขณะนี้ ได้แก่ การแสวงหาความช่วยเหลือจากร้านขายยา คลินิก ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิทหรือเพื่อนในที่ทำงาน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น ที่พบได้บ่อย คือ การแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาอาการไอ ไข้ และอ่อนเพลีย โดยผู้ป่วยส่วนหนึ่งมีโอกาสได้พูดคุยกับญาติ บุคคลใน

ครอบครัว หรือคนใกล้ชิดเกี่ยวกับอาการที่เป็นอยู่ ผู้ป่วยบางรายได้รับการแนะนำจากคนใกล้ชิดให้ไปพบแพทย์เลย ในขณะที่ผู้ป่วยส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากคนใกล้ชิดให้ไปหายามารับประทาน และผู้ป่วยส่วนใหญ่ตัดสินใจไปปรึกษาร้านขายยาถึงอาการเจ็บป่วยที่เป็นอยู่ และได้รับยาบรรเทาอาการที่เป็นตามแนวทางการรักษาโรคหวัด โดยผู้ป่วยคาดหวังว่าหลังจากรับประทานยา ร่วมกับการดูแลตนเองแล้ว อาการของผู้ป่วยก็น่าจะทุเลาลงดังเช่นที่เคยมีประสบการณ์เจ็บป่วยด้วยโรคหวัดมาก่อน ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...คือปกติเนี่ย มันก็ไอแบบนี้ ก็คือไอทานยาแล้วเดี๋ยวก็หาย ไม่ได้เป็นอะไรเยอะ...(Case8: ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

...ไปที่ร้านขายยา ซื้อยาแก้ไอทั่วไป มันก็คิดว่าเราก็คือไอทั่วไปอย่างนี้ ก็ ไอปกติ เหมือนคนเรากาปกติเปลี่ยนก็ไอ แล้วก็ไปซื้อยามากิน...(Case 13: ผู้ป่วยชาย อายุ 45 ปี)

เหตุผลที่เลือกไปปรึกษาร้านขายยา เนื่องจากคิดว่ามีอาการเจ็บป่วยธรรมดา ไม่ใช่เรื่องใหญ่ที่จะต้องไปโรงพยาบาล และมีราคาไม่แพง สมเหตุสมผล

...ผมว่าน่าจะเป็นปกติของคนนะ ที่อย่างนี้ ไอแค่นี้ สมมติ อะ คุณไอแค่นี้ คุณคงไม่ไปหาหมอ ในความรู้สึกของคนทั่วไป ไอแค่นี้ ซื้อยาแก้ไอ อดกินก็ได้มั้ง ไซ้ไหม คือเราไม่ได้นอนมัยถึงขั้นที่ว่าสังคม มันยังต้องใช้ชีวิตอยู่อะ ก็ซื้อยาแก้ไอกินเองก็ได้ ยา อาจจะยาเสตีบซิลอะไรก็ได้ ยาดี ๆ หน่อย ก็ยังไปได้ไง ก็ยังสามารถทำงาน ไปไหนมาไหน ทำอะไรได้ ผมว่าคนไทยเวลาเราไปหาหมอ ที่นี้เรื่องใหญ่ นะ จะเข้าโรงพยาบาลที่ หรือไปคลินิกที่ ถ้าไม่ได้อยู่สังคมหนึ่ง ที่เขาจะค่อนข้างไฮโซ หรือ ก็น่าจะซื้อยาทานกันก่อนเป็นอันดับแรก เพราะส่วนใหญ่ น่าจะร้อยละ 80 ได้นะ ก็เป็นลักษณะนี้...(Case11: ผู้ป่วยชาย อายุ 42 ปี)

ส่วนผู้ป่วยที่มีอาการเริ่มต้น มีเบื่ออาหาร อ่อนเพลีย น้ำหนักลด ก็มีโอกาสดูแลรักษาญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท หมอพื้นบ้าน และร้านขายยาเพื่อให้ได้รับยารักษาเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยของตนเอง คือได้รับยาเพิ่มความอยากอาหารให้มากขึ้น และยาดังกล่าวเป็นทั้งตำรับปัจจุบัน และพื้นบ้าน ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...แล้วซื้อพวกยาแก้ ยาอ้วนกินไป เพราะมันกินข้าวไม่ได้ ก็ไปซื้อยาอ้วน ยาชุดมากินไป ตามนี้ ตามร้านหมอ ร้านขายยา...(Case14:ผู้ป่วยหญิง อายุ 50 ปี)

...สังเกตกินข้าวไม่ได้ เลย ผมไปเอายาหม้อมากิน ที่ร้านไทย-จีน ตรงอุดมสุข เพื่อนแนะนำ ไป กินได้แค่วันเดียว ผมแพ้เวียนหัวคลื่นไส้ ไม่เอาแล้วทั้ง กินช่วงเป็นใหม่ ๆ กินยาหม้อ พร้อมซื้อยาชุดมากิน หลากอย่างกินคู่ กัน ประมาณ 2 อาทิตย์...(Case2:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

นอกจากปรึกษาร้านขายยาในระยะนี้แล้ว ผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่มีความสามารถในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล ก็ได้ปรึกษาอาการเจ็บป่วยกับแพทย์ที่คลินิกเอกชน และได้รับการดูแลและรักษาตามแนวทางของโรคหัด คือ ให้การรักษาตามอาการที่เกิดขึ้น ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...คือช่วงแรก ๆ เหมือนกับเป็นหวัดธรรมดา เป็นหวัดลงคอ ไปหาหมอกlinik ก็ไอแล้วเจ็บคอ ประมาณแค่ 2-3 วัน เพราะเข้าไปเข้าค่ายที่หัวหินนะละ เหมือนเป็นหวัดที่รุนแรง แล้วไม่ได้หาหมอ ก็เลยกลับมาหาหมอที่บ้าน หลังจากกลับจากค่าย เหมือนเป็นหวัดธรรมดา ไม่สบายอะไรเนี่ย เพราะคือส่วนใหญ่หนูจะเป็นหวัดบ่อย...(Case11:ผู้ป่วยหญิง อายุ 20 ปี)

ผลการแสวงหาความช่วยเหลือในระยะแรกจากการไปพบแพทย์ที่คลินิก หรือการปรึกษาร้านขายยา ร่วมกับการดูแลตนเองมาระยะหนึ่ง ผู้ป่วยจะพบว่า อาการส่วนใหญ่ของตนเองยังคงมีอยู่ ทุเลาลงบ้างในบางครั้ง แต่ก็ยังไม่หาย ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ไปคลินิก ไปซื้อยา แล้วไปคลินิกเขาตรวจ เขาบอกเป็นหวัดใหญ่ ให้ยาชุดมากิน ไข้ก็ลดลงไปบ้าง มันก็ดี ๆ หาย ๆ สะ พอยาหมดก็เป็นอีก...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

...เขาบอกเป็นหวัดลงคอละ ก็ให้ยามาทาน เป็นยาไข้หวัดปกติ ก็คือยาแก้ไอ ยาแก้แสบพารา มันก็ดีขึ้นนะ แต่มันก็ยังไออยู่ละ...(Case11:ผู้ป่วยหญิง อายุ 20 ปี)

4.2.2 ระยะมีอาการเรื้อรัง ไม่หาย รบกวนการดำเนินชีวิตประจำวัน

ในระยะนี้ อาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย ยังคงดำเนินต่อเนื่องมา ไม่หายขาด แม้จะได้รับการดูแลรักษามาระยะหนึ่ง ผู้ป่วยยังคงมีอาการ ไอ และเป็นการไอที่ถี่ขึ้น บ่อยขึ้น ผู้ป่วยที่มีอาการเบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ร่วมด้วยในระยะแรก ก็จะมีน้ำหนักลดลงอย่างรวดเร็วภายในเวลาไม่กี่

ต้ปคาค์ (ประมาณ 5-10 กิโลกรัม) เห็นได้ถึงร่างกายที่ซบพอมลงอย่างชัดเจน จนผู้ป่วยและคนใกล้ตัวรับรู้ได้ถึงอาการผิดปกติที่เกิดขึ้น ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ก็เป็นผู้ป่วยประมาณเดือนกว่า ๆ 2 เดือนนะครับ ก็ประมาณนั้น ก็คือร่างกายก็จะพอมลง มีแต่คนทักพอม น้ำหนักลดไป 7-8 โล๊ะครับ ผมก็กินเยอะอยู่แล้วนะ เป็นคนกินเยอะ ก็กินไม่มีปัญหา แต่ว่าพอมไปเอง ครับ ซบไปเอง... (Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

...เริ่มไอหนักหนักช่วงก่อนเริ่มรักษาหน่อยหนึ่ง ไอเหมือนคล้าย ๆ กับไอเรื้อรัง คนรอบข้างดูเหมือนว่าผมพอมลง ตอนแรกๆนี้ จากน้ำหนัก 58-60 ตอนที่ช่วงเป็นนี้ ภายในอาทิตย์เดียว ผมลงมา 40 กว่าเอง...47-48 เนี่ย...ลงมาโอบเลย จนผมนี้พอมมาก พอมจนผิดปกติเลย จนแบบว่าไม่มีเรี่ยว ไม่มีแรงเลยนะ... (Case8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

...ก็ จนเรารู้สึกตัวเราเองว่ามันไอนานไปมัย คนรอบข้างเพื่อนฝูงรุ่นน้องอะไรอย่างนี้ เฮ้ย! พี่ไอ...เฮ้ย! พอมลงนะพี่... (Case11:ผู้ป่วยชาย อายุ 42 ปี)

และอาการเรื้อรังที่เกิดขึ้นในระยะนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ป่วยอย่างมาก เช่น ทำให้ผู้ป่วยมีความไม่สุขสบาย ไอหนัก จนพักผ่อนไม่เพียงพอ ดังคำบอกเล่าของผู้ป่วยรายหนึ่งต่อไปนี้

...โห! ไอไม่เลิกเลย ไอมาก กระโถนเนี่ย! ต้องตั้งไว้ปลายเท้า มันจะอ้วกพะอืดพะอม แล้วมันนอนไม่ได้นะ มันเหมือนมีอะไรมาทิ่มแทงในร่างกาย มันรู้สึกทรมาน เลยนอนไม่หลับ... (Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

ผู้ป่วยบางรายไอและอ่อนเพลียมาก จนไม่สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่การงานตามเดิมได้ เนื่องจากลักษณะงานเดิมต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่อาจกระตุ้นให้เกิดอาการไอเพิ่มขึ้น หรือทำให้ร่างกายอ่อนเพลียได้มาก รวมถึงมีการพักผ่อนได้น้อย ผู้ป่วยจึงต้องขอปรับเปลี่ยนหน้าที่ในงาน ดังเช่น ผู้ป่วยรายหนึ่งที่ต้องปฏิบัติงานเป็นกะบนเรือ แต่ผู้ป่วยมีอาการร้อน ๆ หนาว ๆ และทรมานมากเมื่อถูกอากาศเย็นของลมทะเลในกลางคืน รวมถึงอาการอ่อนเพลียที่เป็นอยู่จากความเจ็บป่วย ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติงานในกะดึกได้ จึงตัดสินใจขอปฏิบัติงานเฉพาะกะกลางวัน ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...เริ่มมีร้อน ๆ หนาว ๆ ผมก็เริ่มทำงานกลางคืนไม่ไหว พอตึก ๆ แล้วมันจะหนาว เสื้อ 4 ตัว 5 ตัว เสื้อกันหนาวก็เอาไม่อยู่ ผมก็เลิกขึ้นกะดึก...ผมว่าเอาอย่างนี้ดีกว่าผมขอเข้ากะกลางวันเอา ถ้ากะกลางวันเนี่ยผมเข้า ผมก็ว่าจ้ เพราะว่าจะกะกลางวันมันจะถูกแสงแดด มันจะอุ่นใช่ไหมหละ กลางคืนผมจะไม่เข้านะ แต่ถ้าจะให้เข้าก็เข้าได้แต่ผมต้องดูทิศทางลมก่อน ผมว่าอย่างนี้ เขาว่าเอาอย่างนี้ตายาวเข้ากลางวันก็ได้ หัวหน้าเขาก็ว่าอย่างนี้...(Case1: ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี)

ผู้ป่วยอีกราย เป็นเจ้าหน้าที่ ขสมก. ที่ต้องปฏิบัติงานอยู่บนท้องถนนเป็นประจำ เมื่อมีอาการไอและอ่อนเพลียมากขึ้น จึงขอย้ายตนเองเข้ามาปฏิบัติงานภายในสำนักงาน ลดการปฏิบัติงานนอกสถานที่ เพื่อให้สามารถดูแลเกี่ยวกับอาการ ไอและอาการอ่อนเพลียของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ก็เหมือนกับ อย่างว่างานที่อยู่ลักษณะอำนวยความสะดวกจราจร ไข้ไหมหละ ก็ตามท้องถนน ทีนี้ก็หลังจากไม่สบายแล้ว กลัวมันจะไออีกเหมือนกัน แบบร่างกายไม่ค่อยแข็งแรงอะไรประมาณนี้ ให้ทำงานแบบนี้ สำนักงานอะไรประมาณนี้ นิด ๆ หน่อย ๆ ถ้าเหนื่อย ก็นอนพักผ่อน อะไรประมาณนี้ มันก็เหมือนกับว่าร่างกายมันไม่ค่อยโทรม...(Case12: ผู้ป่วยชาย อายุ 42 ปี)

ผู้ป่วยส่วนหนึ่งรับรู้ว่าตนเองมีอาการผิดปกติเกิดขึ้น แต่ก็ยังไม่ทราบว่าตนเองเป็นอะไร แต่ก็มีผู้ป่วยจำนวนหนึ่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเจ็บป่วยของวัณโรคมาก่อน เช่น อ่านพบเรื่องราวเกี่ยวกับวัณโรค หรือเคยพบเห็น เคยได้ยินเกี่ยวกับผู้ป่วยวัณโรค เมื่อมีอาการเรื้อรังในระยะนี้ ก็ทำให้สงสัยว่าตนเองอาจเป็นวัณโรคได้ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...เพราะว่าโรคพวกนี้ผมรู้จักมาจากในคุก เพราะว่า ผมเคยติดคุกมาไข้ไหมหละรับ ที่บางบอน คือแบบเขารักษาแบบเป็นโรงบาลย่อย ๆ นะนะ พอว่าไอแบบกลางคืน หนาว ไอ แล้วก็เสลด ผมก็กะว่าผมเป็นแน่เลยวัณโรคเนี่ย ไอ้ตอนมาไอหนัก ๆ เข้าเนี่ยผมคิดว่าอย่างไรก็แหง ๆ อยู่แล้ว แบบว่าผมรู้ว่าการไอแบบนี้นาน ๆ ก็ต้องเป็นวัณโรค...ไอนาน ๆ ผมก็กะว่าผมเป็นแน่เลยวัณโรคเนี่ย!... (Case1: ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...ก็หลานเคยเป็น ก็เลยนึกได้ว่าจะเป็นเหมือนมันหรือเปล่า อะไรประมาณเนี่ย และบางทีเขาก็จะคิดปายเอาไว้พวกสมาคมผู้หญิงนะ จะบอกว่าวันโรคเป็นอย่างไร มีอาการอย่างไร เราก็มานึกย้อนว่าอาการเราเหมือนกับที่เขาคิดเอาไว้เลย...(Case3: ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...เพื่อนๆก็ทักหลายคนว่าเป็นวันโรค เขาก็เคยมี และผมก็เคยอ่านข่าว พอรู้...ผมก็คิดว่ามันน่าจะมีส่วนเป็นวันโรคอยู่หรือ...(Case6: ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...ครั้งที่ 2 เริ่มคิดแล้ว ไม่ธรรมดาแน่ ก็คิดว่าน่าเป็นวันโรคแหละ เพราะว่า มัน ก็ มัน อ่าน เพราะโรคมัน ๆ อาการมันฟ้องเหมือนกับอาการเริ่มแรก ๆ ของวันโรค อะไรประมาณนั้น ก็มันก็มีโบว์ชัวร์ติดตามสำนักงานให้อ่าน ให้ไปศึกษาดู บอกโรคนี้ ๆ เป็นอย่างไร...(Case12: ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี)

แต่ก็มีผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่คิดว่าอาการเจ็บป่วยเรื้อรังของตนเองในระยะนี้ ยังเป็นความเจ็บป่วยธรรมดา และมีสาเหตุมาจากวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง เช่น ผู้ป่วยรายหนึ่ง ซึ่งมีอาการน้ำหนักลดลง แต่ก็คิดว่าอาการน้ำหนักลดลงอย่างมากของตนเองมีสาเหตุมาจากการที่ตนเองมีอาชีพขับรถ ทำให้รับประทานอาหารไม่เป็นเวลา และไม่เพียงพอ จึงมีน้ำหนักลด ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...เรื่องอาหารนี้แหละ ทำไมผมถึงได้น้ำหนักลดลงอะไรเงี้ย ลดผมลงอะไรอย่างเงี้ย นั่นแหละ เรื่องอาหารนี้ ทานน้อย เพราะว่าถ้าไม่ครบ 3 มื้อแล้วเนี่ย มันทานอาหารไม่ได้เยอะอยู่แล้วละ มันเหมือนกับ มันอาจจะลดลง มันส่วนตัวของเราอยู่แล้ว พอเราขับ เอ้า! ไปอีกหน่อย ถ้าอยากกินร้านนี้ พอเราไปเรื่อย ๆ เราก็เจอผู้โดยสาร เอ้า! จากร้านที่เราอยากทานมันกลับกลายเป็นไม่ได้แล้ว ไม่ได้ทานแล้ว ไม่ได้ตรงเวลาของเราแล้ว...เอาลูกค้าไปต่ออีกหน่อยนะ เพราะเราเปิดไฟว่างอยู่นะ ลูกค้าโบกเราก็ต้อง เอ้า เอาอีกหน่อยนะ เดี่ยวค่อยมากิน มาทาน บางที คือมันอิสระแล้ว ทีนี้มัน เราควบคุมเรื่องอาหารเนี่ย เราไม่ได้ควบคุมตรงนั้นไง เราไปสนใจว่าเราอยากทานร้านนี้ แล้วเราก็เลือกได้ไงอะ เราสนใจร้านนี้ เราอยากทานร้านนี้อร่อย อ้า! เล็งไปที่ร้านโน้น แต่คือเราไม่ได้คำนึงว่า เราต้องทานอาหารตรงเวลานะ อะไรเนี่ย ไปคำนึงตรงที่ว่า เรานะเนี่ย อยากทานร้านนี้ เราก็ไปอะไรนี้ พอเจอผู้โดยสารปั๊บเราก็ไม่ได้ กะว่าเราจะทาน ได้เวลาเราทาน มันก็ไม่ได้แล้วไง เราไม่ได้ทานแล้ว มันก็ไปเรื่อย ๆ มันกลับกลายเป็นไม่หิวไงอะ มันกลับกลายเป็นเราไม่ทาน...ตอนนี้มันก็เลย เลย

เวลานี้ อ้าว เราก็มาควบ ควบมันก็เหมือนเราขาด ๆ ไปมือนึงละ มันก็เลยคล้าย ๆ เบื่ออาหารไปเลย...(Case8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

ผู้ป่วยอีกรายหนึ่ง ที่มีอาการน้ำหนักลดลงอย่างรวดเร็ว และมีคนใกล้ชิดตกเพราะผิสดึง แต่ผู้ป่วยยังคิดว่าอาการที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการพักผ่อนไม่เพียงพอ ร่วมกับการควบคุมน้ำหนัก และการออกกำลังกายของตนเองที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ตนเองมีน้ำหนักที่ลดลง และเป็นภาวะที่ไม่ได้ ผิดปกติมากนัก ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...เฮ้ย ผมลงนะพี่ เราก็คิดว่า เพราะว่าเกิดจากการเรา เราคนนอน เพราะช่วงนั้นจะอดนอน เยอะมาก แล้วก็นาน เราก็คิดว่า เออ! มันก็ เผอิญไปลดหุ่นตัวเองด้วย ไปออกกำลังกายหนัก ขึ้น ก็จะมีอ้วนกว่านี้เยอะ ก็รู้สึกว้า เออ เราลด ๆ ลงหน่อย ประมาณนี้...(Case11:ผู้ป่วยชาย อายุ 42 ปี)

ผู้ป่วยที่รับรู้ว่าคุณมีอาการผิดปกติ แต่ไม่ทราบว่าเป็นอะไรกันแน่ รวมถึงผู้ป่วยที่สงสัยว่าตนเองอาจมีความเจ็บป่วยที่รุนแรง เช่น วัณโรค หรือ โรคมด รวมถึงอาการเจ็บป่วยเรื้อรังที่เกิดขึ้นก็ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้ผู้ป่วยตระหนักได้ว่าการเจ็บป่วยครั้งนี้ ไม่ใช่เป็นแค่การเจ็บป่วยธรรมดาตามที่คิดไว้ตั้งแต่แรก แต่เป็นการเจ็บป่วยที่มีความซับซ้อนขึ้น และต้องการการรักษาที่เป็นการค้นหาสาเหตุของความเจ็บป่วยที่แท้จริงรวมถึงการรักษาที่ถูกต้อง เพื่อให้หายขาด กลับมาดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ผู้ป่วยจำนวนมากจึงตัดสินใจเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลในขณะนี้ ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ไอมานานไม่หายสักที ก็เลยไปโรงพยาบาลครับ ก็ตัดสินใจว่าไป ลองตรวจดูว่ามันเป็นอะไรกันแน่ จะได้รับการรักษา...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

...ไอมาได้เดือนครึ่ง ก็เลยไปซื้อยารักษา ยากิน กินยาประมาณอาทิตย์หนึ่งแล้วไม่ดีขึ้น ไอามาก ลูกสาวก็เลยพาไปโรงพยาบาล...(Case5:ผู้ป่วยหญิง อายุ 68 ปี)

...เรารู้สึกว่ามันเนี่ย ๆ อย่างนี้มันไม่สุภาพกับตัวเราเอง แล้วก็คนรอบข้าง ก็อบางทีเราไปคุย ธุระกับใคร หรือมีคนมาติดต่อกับเรา เดี่ยว ๆ เราก็โอ เดี่ยว ๆ เราก็โอ เรารู้สึกว่ามันไม่สุภาพ อย่างที่บอกนะ มันรำคาญด้วย รำคาญตัวเอง แล้วก็มองไปทำนองว่า เออดี เขามาติดต่อราชการ มาติดต่อกันนี่ เหมือนเราไม่พร้อมนะ ร่างกายไม่แข็งแรง ก็เลยไปตรวจ

ดีกว่า คืออยาก ๆ ให้มันหาย เพราะว่าจริง ๆ เป็นคนไม่ค่อยเป็นอะไรอยู่แล้วไง พอมาเป็นอะไร มันก็รำคาญใจ มันก็เลยเอ๋อไปตรวจ...(Case11:ผู้ป่วยชาย อายุ 42 ปี)

...กินยา 2-3 วัน ก็หาย มันก็มีบ้างถ้าอากาศเปลี่ยน เอ๋อ! คราวนี้มันไม่หาย ก็ประมาณอาทิตย์กว่า ๆ แล้วล่ะ ก็เริ่มมีเสมหะ ตอนกลางคืน บางทีมันก็ไอแบบนี่ พออากาศเย็น ๆ ไม่ได้ห่มผ้า เราก็ออ บางทีก็คิดว่ามันน่าจะเป็นเกี่ยวกับปอด บางทีมันเหมือนมันจะหอบ เราหายใจไม่อิ่ม ก็เลยไปตรวจ...(Case13:ผู้ป่วยชาย อายุ 45 ปี)

...ไอมา 4 เดือน แม่เอาหาหม้อต้มของจีนมาให้กิน และไปคลินิกเขาตรวจบอกเป็นไข้หวัดใหญ่ ได้ยามากิน อยู่ 2 รอบ มันไอไม่หาย ร่างกายก็ผอมลง มีแต่คนทัก ไอมานานไม่หาย ลักทีก็เลยไปโรงพยาบาล ลองตรวจดูว่ามันเป็นอะไรกันแน่....(Case7: ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

ผู้ป่วยที่ไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลในระยะนี้ บางรายก็ได้รับการวินิจฉัยและรักษาโรคทันที ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...เพื่อนถาม มึงทำไมผอมอย่างนี้วะ อะไรเนี่ย บอกให้ไปซื้อยาอ้วนกินไป ก็เลยกิน กินไม่ถึง 5 ชุด ก็เลยเลิกกินเลย ก็เลยตัดสินใจมาหาหมอ หมอบอกว่า หมอโรงพยาบาลนะ เขาบอกนี้ รู้ไหมนี่เราเป็นวัณโรคนะ ก็ตกใจ เป็นได้ยังไงนะ...(Case14:ผู้ป่วยหญิง อายุ 50 ปี)

แต่ผู้ป่วยจำนวนหนึ่งที่ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลในระยะนี้ ได้รับการดูแลรักษาในครั้งแรก ๆ ตามแนวปฏิบัติของโรคไข้หวัด ทำให้ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยและรักษาโรควัณโรคเดือนออกไปอีก 1-2 สัปดาห์ต่อมา ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ช่วงนั้นเหนื่อยมาก เลยไปโรงบาลเลย หมอให้ยาพ่นมาด้วย ไปครั้งแรกหมอบอกว่าเป็นไอปกติ ให้ยาแก้ไอมา กินไปก็ไม่หาย พอไปรอบสองเริ่มเหนื่อยไม่ไหวแล้ว หมอบอกว่าไปเจาะเลือด ตรวจเสมหะ แล้วก็เอกซเรย์ จากนั้น หมอก็นัดให้มาอีกไปตึกโรคนี่ ก็เลยรู้ว่าตัวเองเป็นอะไร...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30ปี)

...ตอนแรกไป หมอเขาตรวจแล้วให้ยามากิน พวกแก้หวัด แก้อักเสบ กินไปก็ยังมีไออยู่ อาการไม่ดีขึ้น ก็ประมาณสักอาทิตย์ ก็เลยไปอีกรอบหนึ่ง เขาเอกซเรย์ให้ แล้วก็นัดตรวจ

เสมหะประมาณอาทิตย์หนึ่ง หมอเขานัดฟังผลเสมหะ พอไปหมอเขาก็บอกว่า โอเค คิดเชื่อ
...(Case4:ผู้ป่วยชาย อายุ 50 ปี)

...พอเดือนถัดมาก็ไปหาหมอ ก็ไปพร.เลย เขาให้ยามากิน แล้วอีกประมาณอาทิตย์ ก็เป็นก็
กินยาไปก็หมดยาไป ก็ไปอีก ก็ไปที่โรงพยาบาล อีก 2 ครั้ง ก็ตรวจตามปกติ คือฟังปอดเอา
เพิ่งได้เอกซเรย์ ตอนไปรอบที่ 3 ไอเรื้อรังอยู่ 3 เดือนได้...(Case12:ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี)

ส่วนผู้ป่วยที่ยังให้ความหมายการเจ็บป่วยของตนเองว่ามาจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ
ตนเอง หรือยังไม่ตระหนักว่าอาการเรื้อรังที่เกิดขึ้นเป็นความเจ็บป่วยที่ต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง
ก็ยังคงใช้วิธีการดูแลตนเองและแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาอาการต่อไป โดยผู้ป่วยส่วน
หนึ่ง ก็ยังคงใช้บริการปรึกษาร้านขายยาอย่างต่อเนื่อง แม้ในระยะเวลาที่มีอาการเรื้อรัง ไอไม่หาย เพื่อให้
ได้รับยาที่จะช่วยรักษาบรรเทาอาการความเจ็บป่วยที่เป็นมากขึ้น ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ไปที่ร้านขายยา ก็คือ ยา ตอนแรกจะเป็นยาแก้ไอ เป็นเม็ดครับ แล้วก็คือ พอมันรู้สึกว่
เอ๊ะ มันไม่หาย ก็คิดว่ามันเป็นไอเรื้อรัง หรือว่าอะไรหรือเปล่า เพราะมันมีเสมหะ ก็เลยซื้อ
แบบย้าน้ำตามร้าน ก็คือหลังจากยานี้แล้ว ยังไออยู่ แล้วทีนี้มันเริ่มมีเสมหะ ก็เลยเริ่มไปซื้อ
ย้าน้ำ ยาขับเสมหะอะไรนี้ครับ...(Case 8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

โดยการแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาอาการในระยะนี้ ยังคงมีญาติพี่น้อง และคน
ใกล้ชิดทั้งที่บ้านและที่ทำงาน เป็นแหล่งที่ผู้ป่วยวัน โรคแสวงหาความช่วยเหลือ และในการ
แสวงหาความช่วยเหลือเรื่องยาบรรเทาอาการนี้ นอกจากผู้ป่วยจะได้รับยาแผนปัจจุบันแล้ว ผู้ป่วย
วัน โรคบางรายยังได้รับยารักษาอาการที่เป็นยาพื้นบ้านหรือยาหม้อด้วย ดังคำกล่าวต่อไปนี้

... หมอเขาจะจับชีพจร เขาบอกว่าปอดชื้น เมื่อก่อนผมก็เป็นโรคปอดชื้น มีน้ำในปอดอะไร
อย่างนี้ จับชีพจรแล้วลองให้มากินดู ชุดแรกก็ 9 หม้อมั้ง วันละ 3 หม้อ ไปหา 2 รอบ กิน
แล้วต้มกินประมาณ 9 หม้อ ไม่หาย ขมชะ ขม ๆ เพื่อน ๆ ยาทั้งนั้นเลย จนไม่รู้จะกินอะไร
อีก ก็นอนไอกระตือกระแตก อยู่อีกเดือน...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

เนื่องจากผู้ป่วยวัน โรคในระยะนี้จะแสดงอาการออกมาชัดเจนมากขึ้น จนเป็นที่สังเกตได้
ของบุคคลรอบข้าง ทำให้บ่อยครั้งที่บุคคลใกล้ชิดครอบครัวจะเป็นผู้เสนอให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วย

ก่อนที่ผู้ป่วยจะร้องขอ และส่วนใหญ่เป็นการให้คำแนะนำหรือยาสามัญประจำบ้าน บรรเทาอาการ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...แบบว่าเพื่อนเขาเห็นผมไอ เขาก็ทักว่าทำไมไม่ไปซื้อยาแก้ไอมากินบ้าง เอาไหมยาแก้ไอมีในห้อง เขาก็เอายาแก้ไอมาให้...(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...แม่เขาเป็นความดันอะไร เขาดัมกิน เขาก็หายไ้ครับ เขาไอ ไอ ตอนนั้นไอเยอะ เหมือนกันครับ แม่เขาเห็นเลยเอายาหม้อยาจีนมาให้กินแต่ไม่ได้ปรึกษานะแม่เขาเห็น...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

ข้อมูลเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยที่ผู้ป่วยได้รับจากบุคลากรสุขภาพ จากสื่อต่าง ๆ และความสะดวกในการเดินทางและเข้ารับบริการรักษาในแหล่งบริการสุขภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ป่วยและญาติในการเลือกแหล่งบริการรักษาในระยะนี้ ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...แต่หมอที่คลินิกเขาเคยบอกแล้วว่า ถ้ากินไป 2 รอบ ถ้ารอบนี้ไม่หาย ต้องไปโรงพยาบาลให้เขาตรวจดูปอด...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

...ลูกค้าที่ขายของ ที่ซื้อของเรา เขาก็บอกว่า แบบเขาพูดกันนี้ เขาคูยกันกับเขาอย่างนี้ บอกว่าไปที่โน่นสะดวก คนไม่เยอะ เร็ว เรากก็ได้ยิน เราก็เลยถามว่า อ้าว เขารักษาคนทั่วไปด้วยหรือ คิดว่าเขาจะรักษาเฉพาะนักเรียนนายเรือ...เราเจ็บป่วยมากขึ้นเนี่ย เหมือนเราจะหาข้อมูลเกี่ยวกับการรักษา...ผมคิดว่าถ้าเข้าหาหมอ ผมไม่เคยได้ยินนะ รู้แต่ว่า ขับรถผ่านทุกวัน ขับมอเตอร์ไซด์ผ่านทุกวัน คิดว่าเขารักษาเฉพาะ ถ้ามีเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะไปหาหมอไม่ได้ไปปากน้ำ ไปในเมืองบ้านเราก็คว่า มันใกล้บ้าน...แต่ถ้าเมื่อกี้แนะนำมา ไปโรงพยาบาลนายเรือคนไม่เยอะ ไม่ต้องไปรอคิวนาน ถ้าคนไม่เยอะ เราก็คงได้กลับเร็ว...(Case13:ผู้ป่วยชาย อายุ 45 ปี)

การให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่าการไปพบแพทย์ การเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าใช้จ่ายในการรักษาก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลของผู้ป่วยช้าหรือเร็วในระยะนี้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

...แรกๆยังไม่อยากไปหาหมอ เราเพิ่งเข้างานใหม่ด้วย ยังไม่อยากลางานไปหาหมอ...
(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...ประมาณ 3-4 เดือนนะที่ไม่ได้ไปหาหมอ ทำงานด้วย แล้วก็จะไรด้วย ก็หลายๆอย่าง...
(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

ในการตัดสินใจเลือกสถานบริการสุขภาพแห่งใด ผู้ป่วยจะมีการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานบริการสุขภาพระดับหนึ่งก่อน เกี่ยวกับศักยภาพและประสิทธิภาพของสถานบริการ ค่าใช้จ่ายสิทธิการรักษาของตนเอง และคุณภาพบริการของสถานบริการแต่ละแห่งแต่ละระดับ เพื่อช่วยประกอบการตัดสินใจในการเลือกเข้ารับการรักษาของผู้ป่วย ผู้ป่วยและญาติส่วนใหญ่ก็มักจะตัดสินใจเลือกไปโรงพยาบาลที่มีขนาดปานกลางถึงขนาดใหญ่ในระยะนี้ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...วันที่ไข้ขึ้นสูง ผมก็ไปตรวจที่โรงพยาบาลเอกชนเลย...ตรวจแล้วก็คือจะได้ทราบ ผมก็เลยให้หมอเอกซเรย์ดู หมอเขาบอกว่าปอดมีรู ก็คือน่าจะเป็นวัณโรคในปอดแล้วละ ก็คือหมอเขาบอกมาอย่างนี้ แล้วเขาก็เลยถามเรื่องใช้สิทธิ เพราะว่าสิทธิของผมคือประกันสังคม แต่ว่าของผมขาดแล้ว ก็เลยใช้สิทธิธรรมดา ไปตรวจคือเสียเงิน...ผมก็เลยมาตรวจที่โรงพยาบาลนี้ต่อ...(Case8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

...ลูกสาวพาไปโรงพยาบาล จุฬาฯ บอกให้ไปที่นั่นดีกว่า เพราะเขาจะได้ตรวจหลายโรคไปหมอมหาเออะ เครื่องนั่นเครื่องนี้ก็มีหมด...(Case9:ผู้ป่วยหญิง อายุ 46 ปี)

...ไม่มีตังค์ ไปพวกคลินิกนะ มันแพง แล้วเรามีบัตรทองด้วย อนามัยนี้ไม่เสียเงิน แต่ไม่ได้คิดอยู่แล้ว ไม่กลัวหรอก เรื่องค่าใช้จ่าย เพราะเรามีบัตรทองอยู่...(Case14:ผู้ป่วยหญิง อายุ 50 ปี)

...ไม่รู้เหมือนกัน คิดว่ามัน สงสัยตัวเองว่า เรา ตัวเราจะเป็นปอดอย่างนี้ คิดว่ามีหอบด้วยอย่างนี้ กลัวเป็นอย่างอื่นไปด้วย ไปคลินิก มันจะไม่พอ ก็ต้องโรงพยาบาลพวกโรงพยาบาลประจำจังหวัดเราเนี่ย โรงพยาบาลอำเภอ มันก็มี อย่างนี้ก็ไป แต่ถ้า อย่างผมที่น่าจะไปโรงพยาบาลประจำอำเภอ...อย่างปวดหัวตัวร้อนธรรมดาที่พารา ก็ได้ อันนี้ไอธรรมดาก็ไปซื้อมาแล้ว กินแล้ว ลองแล้ว แต่นั่นเนี่ย มันไม่หาย ก็ต้อง ๆ หา...คือถ้ามา (สถานีอนามัย)

บางทีก็คิดว่า เขาน่า เขาอาจจะส่งไปที่โรงพยาบาล...อย่างนายเรือ เขาก็ยังส่ง เครื่องไม้ เครื่องมือเขาพอ เขาก็ยังไม่พอ...(Case13: ผู้ป่วยชาย อายุ 45 ปี)

ผู้ป่วยบางรายเริ่มตระหนักว่าตนเองอาจเป็นวัณโรคได้ แต่ก็ยังลังเลที่จะขอคำปรึกษาจาก บุคคลรอบข้าง เพราะจากประสบการณ์เดิมของผู้ป่วยบางคนพบว่าวัณโรคเป็นโรคที่สังคมรังเกียจ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ผมไม่ได้คิดปรึกษาใคร แบบผมปรึกษาใครไม่ได้หรอก เพราะเป็น โรคพวกนี้มันไม่มีใคร อยากรบหรือ...มันคิดเขื่อง่ายไซ้ปะล่ะ คนเขาคิดแบบนั้น เขาก็จะไม่อยากคบ ไม่อยากกิน ของร่วม...(Case1: ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

ผู้ป่วยบางรายมีความรู้สึกกลัว กลัวในการพูดคุยกับแพทย์ กลัวที่จะรู้ว่าเป็นโรครุนแรงหรือ เป็นโรคที่สังคมรังเกียจ หรือต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทำให้ตัวผู้ป่วยยังลังเลที่จะเข้า รับการตรวจรักษาในโรงพยาบาล ทำให้ได้รับการตรวจรักษาล่าช้า ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

...ไม่อยากไปหาหมอ คล้าย ๆ ว่าพูดไม่ค่อยจะรู้เรื่อง แบบว่ามันอะไรๆ เราก็คือไม่รู้เรื่อง ไปหาหมอแล้วตอบไม่รู้เรื่อง ตอบไม่ได้ มันคิดมาก คุยอะไรกับใครไม่ค่อยรู้เรื่อง... (Case5: ผู้ป่วยหญิง อายุ 68 ปี)

...ไม่กล้าไปโรงพยาบาลกลัวจะรู้ว่าเป็นวัณโรค ไม่อยากให้เป็นอย่างนั้น ผมก็เลยไม่ไป กลัวจะรู้มากกว่าครับ...(Case6: ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...เพื่อนเขาทักว่าอาการอย่างนี้ญาติเขาเคยเป็นวัณโรค ให้ลองไปตรวจดู ผมไม่ได้ไปหา หมอ ก็ยังไม่คิดครับ คิดว่าไม่น่าเป็นกันง่าย ๆ หรือ ผมเป็นคนกลัว กลัวตรวจแล้วทำใจ ไม่ได้ อย่างนี้ผมก็คิดอย่างเดียวว่าเป็นมะเร็ง...กลัวรู้แล้วทำใจไม่ได้ เดียวไปกระโดดตึกตาย อย่างนี้ (หัวเราะ) เพราะมันมีคนแถวบ้านเป็น...(Case7: ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

จากการศึกษาพบว่า มีผู้ป่วยในระยะนี้ ประมาณ 6 ราย ที่มีการแสวงหาความช่วยเหลือจน เข้ารับการตรวจรักษาจากโรงพยาบาล และส่งต่อมารับการรักษาที่คลินิกวัณโรค จนพบว่ามีอาการดี ขึ้น และบางรายหายจากโรคนี้นี้ ดังตัวอย่างคำกล่าว

นอกจากการแสวงหาความช่วยเหลือทางกายแล้ว ผู้ป่วยที่ประสบปัญหาความเจ็บป่วยใน ระยะเวลาจะมีปัญหาวิตกกังวลกับอาการเจ็บป่วยและการรักษา ในระหว่างที่มีอาการและยังไม่รู้แน่ชัด ว่าเป็นอะไร ผู้ป่วยจะกังวลว่าตนเองอาจเป็นโรคร้ายแรง กลัวตาย กังวลเกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่ายและ การเลี้ยงดูครอบครัว รวมทั้งมีความกลัวในการไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล ผู้ป่วยวัณโรคจึงมี ประสบการณ์ในการแสวงหาความช่วยเหลือและได้รับการสนับสนุนด้านกำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะสามีหรือภรรยา ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...ปรึกษาแฟน แฟนบอกว่า ถ้าไม่ไหวก็ต้องไปหาหมอ ให้หมอมตรวจดู จะได้รู้ว่าเป็นอะไร ไม่ต้องไปกลัว...เราก็อใจสู้ใจ...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...ปรึกษา (แฟน) เรื่องไม่ไปหาหมอ ผมเป็นคนเข้าหาหมอยาก ไม่ค่อยจะถูกกันกับเข็ม ก็ เหมือนขอกำลังใจนะ ไปหรือไม่ไป ให้เขาเป็นคนตัดสินใจ...ก็ไม่อยากไป มันไม่อยากจะ ไป ต้องการกำลังใจแค่นั้นแหละ ไปไหม ไม่ไป ไปเดียวจะพาไป...(Case13:ผู้ป่วยชาย อายุ 45 ปี)

นอกจากจะแสวงหาความช่วยเหลือเพื่อลดความวิตกกังวล หรือกลัวเรื่องอาการของโรค และการไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลแล้ว ผู้ป่วยวัณโรคจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีอาการเรื้อรังและคาดว่า ตนเองอาจเป็นวัณโรค ก็จะมี ความกังวลว่าตนเองอาจเป็นที่รังเกียจของคนรอบข้าง และมี ประสบการณ์แสวงหาความช่วยเหลือแก้ไขความวิตกกังวลดังกล่าว ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ปรึกษาแฟน แฟนบอกว่า ไม่ต้องกระโดดกระตาค เพราะคนแถวนี้เขาเป็นแล้วสังคม รังเกียจ อะไรประมาณนี้...ก็ไม่อยากให้ใครเขารู้ ก็ทำตัวปกติ...ก็มีคนแถวนี้เขาเป็น แล้วก็ไม่มีใครอยากคบ อยากสมาคมด้วย...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

แต่มีผู้ป่วยวัณโรคจำนวนหนึ่ง ที่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยของตนเอง กลัวว่า จะเป็นโรคร้ายแรง แต่ไม่รู้ว่าจะพูดคุยปรึกษากับผู้ใด ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ไม่ได้ปรึกษารับ ภรรยาที่ไม่ได้อยู่ด้วยกันแล้วก็ไม่ปรึกษาใคร ก็กังวลนะ ก็นอนกังวล อยู่ คือเป็นคนstubbornหรืออยู่แล้วนะพินะ ก็คิดว่าทำให้เป็นมะเร็งได้ เลยกังวล...(Case7:ผู้ป่วย ชาย อายุ 34 ปี)

4.2.3 ระยะมีอาการรุนแรง น่ากลัว ต้องรีบรักษาอย่างเร่งด่วน

มีผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่มีอาการมาตั้งแต่ระยะแรก จนมีอาการเรื้อรัง แต่ก็ยังไม่ได้รับการวินิจฉัย และรักษาอย่างถูกต้อง ด้วยสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จนต่อมาเริ่มมีอาการแสดงที่น่ากลัวมากขึ้น จากพยาธิสภาพของเนื้องอกที่ถูกทำลายมากขึ้น ทำให้ผู้ป่วยมีอาการไอเป็นเลือด หรือเป็นลิ่มเลือด บางรายพบมีไอบางและมีเศษเนื้อสีเทาปนออกมา และอาการดังกล่าวทำให้ทั้งผู้ป่วยและผู้พบเห็น รู้สึกว่าเป็นอาการเจ็บป่วยที่น่าจะรุนแรง และมีความน่ากลัว ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

...ไอหนัก ๆ เข้าก็อ้วก ผมก็นึกว่าอ้วกธรรมดา โห! พอตื่นเข้ามาแดงเต็มเสื้อ แบบว่ามีไอเป็นเลือด....(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...ไอถี่ขึ้น จนกระทั่งมีไอบมากที่สุดท้ายที่ไปหาหมอ ก็คือมีเลือดออกมา...(Case4:ผู้ป่วยชาย อายุ 50 ปี)

...ไอบานานไม่หายสักที ตอนหลังไอออกมาแล้ว ก็มีเลือดปนเป็นลิ่มเลย...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

...อาทิตย์ก่อนหน้าที่จะมานอนโรงพยาบาล ไอแล้วมันเป็นเลือด เป็นเลือดออกมาค่อนข้างเยอะ เป็นก้อนบ้าง เป็นน้ำบ้าง มันไอแล้วก็มีเลือดทุกครั้ง...(Case10:ผู้ป่วยหญิง อายุ 20 ปี)

...ไอบาง ๆ เลย ไอบจนเนื้อกระเด็นออกมา รู้สึกได้เลยว่าเป็นเนื้อข้างใน เนื้อสีขุ่น ๆ เทาๆ...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...มันจะเริ่มมีแบบเหมือนเป็นเม็ดคล้ายที่เราต้มเนื้อเปื่อย มันจะมีเป็นเม็ดเล็กๆ มันจะคล้ายปอดเปื่อยออกแบบสีเทา ๆ ออกมาเวลาเราออกเสมหะ...(Case8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

ในระยะนี้ ผู้ป่วยที่มีอาการไอรุนแรงและมีเลือด ทำให้ผู้ป่วยและคนใกล้ชิดรอบข้าง รู้สึกวิตกกังวล กลัว ตกใจ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...มีหนหนึ่ง เคยไอบะจากเสมหะออกมาจะเป็นเลือดเป็นลิ่ม ๆ เลย ก็ตกใจ.... (Case5:ผู้ป่วยหญิง อายุ 68 ปี)

ผู้ป่วยบางรายมีความวิตกกังวล ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...มันก็ซีเรียสละ เพราะว่าคือเลือดมันยังออกเยอะ แล้วกลัวจะไปเรียนไม่ได้ คือมันไอแล้ว ก็มีเลือดทุกครั้ง...ถ้าต้องหยุดมันเสียเวลา กลัวจะแบบเรียนไม่ทันละ...(Case10:ผู้ป่วยหญิง อายุ 20 ปี)

หลังจากผู้ป่วยประสบกับอาการรุนแรง และน่ากลัว จนทำให้เกิดความวิตกกังวลและกลัว ผู้ป่วยจะมีการให้ความหมายอาการเจ็บป่วยระยะนี้ว่า อาจเป็นโรครุนแรง เช่น มะเร็ง หรือวัณโรค ซึ่งมาจากประสบการณ์ที่เคยพบเห็น ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ไอเป็นเลือด คิดว่าเป็นมะเร็ง สูบบุหรี่ เยอะ เริ่มหนัก ๆ ถึงขั้นเป็นมะเร็ง...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)” และในที่สุดผู้ป่วยทั้งหมดที่มีการดำเนินของโรคมถึงระยะนี้ก็จะตัดสินใจเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลอย่างเร่งด่วน หลังเกิดอาการไม่นาน ทั้งไปด้วยตนเอง หรือญาติหรือเพื่อนคนใกล้ชิดคนนำส่ง โดยอาจเป็นโรงพยาบาลที่ใกล้บ้านหรือโรงพยาบาลที่มีความน่าเชื่อถือ และมักจะได้รับการวินิจฉัยและรักษา วัณโรคในระยะนี้ ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...ไอถี่ขึ้น จนกระทั่งมีไอมามากที่สุดทำที่ไปหาหมอ ก็คือมีเลือดออกมา ตอนนั้น คิดว่า เอ๊ะ! ตกใจ คิดว่า เอ๊ะ มันไม่คิดว่าเราจะเป็นอย่างนี้ คิดว่า เอ๊ะ ถ้าคอเราไอมากก็คงจะเป็นเกี่ยวกับหลอดลม หรือลำคออะไร มันอาจจะอักเสบอะไรนี่...(Case3: ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

และผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลระยะหนึ่งก็จะมีอาการดีขึ้น ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...พอมันไอมากขึ้นแล้ว จนไอเป็นเลือดออกมา ก็เลยไปโรงพยาบาล หลังจากรักษาแล้ว มันก็มีอาการดีขึ้นเรื่อย ๆ...(Case4:ผู้ป่วยชาย อายุ 50 ปี)

...มีไอ เสมหะมีเม็ดสีเทาๆ คล้ายๆ ปอดเปื่อยปนออกมา มีไข้สูงมาก ก็เลยไปตรวจที่โรงพยาบาล พอกินยาไปร่างกายผมก็รู้สึกว่ามันดีขึ้นนะ มันรู้สึกว่าการไม่ค่อยมี ช่วงนี้ก็ คือดีขึ้น...(Case8:ผู้ป่วยชาย อายุ 28 ปี)

เป็นที่น่าสังเกตว่าอาการเริ่มแรกของผู้ป่วยบางราย ไม่ใช่มีอาการไอ ไข้ เจ็บป่วยธรรมดา บางรายรับรู้ว่าคุณเองมีอาการรุนแรงตั้งแต่แรกเลย เช่น ผู้ป่วยรายหนึ่ง เริ่มมีอาการเจ็บป่วยครั้งนี้

ด้วยอาการเจ็บชายโครงมาก ร่วมกับมีไข้ และมีความเจ็บปวดทรมานมาก ผู้ป่วยและญาติก็ว่าอาการเจ็บป่วยดังกล่าว แม้เป็นระยะแรกของโรค แต่มีความรุนแรง และต้องการรับการรักษาเร่งด่วน จึงได้เข้ารับการตรวจวินิจฉัยและรักษาตั้งแต่วินิจฉัยครั้งแรกที่โรงพยาบาล ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...มันเจ็บซี่โครง เจ็บตรงชายโครงตรงนี้ เริ่มเจ็บชายโครงก่อนเลย อันดับแรก อยู่ดี ๆ ก็เจ็บชายโครงเลย ไม่มีไอ มันเจ็บ มีไข้ มีอะไรขึ้นมาด้วยอย่างนี้ เวลาใช้มันจะขึ้นเจ็บมาก ไม่รู้ทำไง ก็ไป รพ.เอกชนเลย แล้วก็ไปเอกซเรย์ค่ะ เอกซเรย์แล้ว เขาบอกเป็นวัณโรค...(Case 9:ผู้ป่วยหญิง อายุ 46 ปี)

มีผู้ป่วยรายหนึ่ง ที่เมื่อแสวงหาข้อมูลสิทธิการรักษาในโรงพยาบาลจากเพื่อนแล้ว และพบว่า สิทธิการรักษาของตนเองขาด ไม่ได้ต่อ และไม่มีสิทธิในการเข้ารับการรักษาฟรี ต้องเสียค่าใช้จ่าย ก็ตัดสินใจไม่ไปรับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาล แม้จะมีอาการไอเรื้อรัง เป็นเลือดแล้วก็ตาม ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...ไอตั้งคร่ำเราไม่มีอย่างเนีย ไปได้ไง...อ้อ เพื่อนพูดเหมือนกัน...เขาว่าเขามีบัตรทอง ส่วนผมไม่ได้ ทำไม่ได้ เขาก็ว่ามีเวลาให้ไปทำ เวลาทำก็ต้องไปที่บ้านที่โคราชนะ ผมเองก็อยู่บางพลี ต้องจ้งหะไปเลือกตั้ง ผมก็ไม่ได้ไป มาช่วงหลังที่เขาเลือกตั้งเทศบาลนะ ผมก็ไม่ได้ไป ก็เลยปล่อยเลยตามเลย...(Case1:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

ผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่มีอาการรุนแรงแล้ว ยังลังเลไม่ยอมไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล เนื่องจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายในการรักษา จึงต้องแสวงหาความช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลจากคนใกล้ชิด ก็จะมีการสื่อสารที่ทำให้ผู้ใกล้ชิดหรือเพื่อนทราบ ว่าตนเองไม่มีเงินค่ารักษาพยาบาลหรือไม่มีค่าเดินทางไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล ผู้ป่วยกลุ่มนี้จึงได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนหรือคนรู้จัก สนับสนุนให้ค่าใช้จ่ายเพื่อเดินทางไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...ลูกพี่แฟนนะ เขาบอกว่า เอ้า กูจ้างมึง 200 ให้มึงไปหาหมออะ บอกไม่ต้องอะ เดียวไปเองได้เอา ค่ารถมาเหอะ เขาก็ให้มา 100 หนึ่ง ให้มา 100 บอก เอ้า นี้กูให้มึงอีก 100 เอาไว้กิน แล้วไปหาหมอ รุ่งขึ้นก็ไปหาหมอ ...(Case14:ผู้ป่วยหญิง อายุ 50 ปี)

4.3 สภาพการณ์ที่สนับสนุนการไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลของผู้ป่วย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า สภาพการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้ป่วยเข้ารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาล ได้แก่ ลักษณะอาการที่เรื้อรังไม่หาย หรือมีความรุนแรง ความรู้เกี่ยวกับวัณโรค แรงสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง สิทธิการรักษา และสถานบริการสุขภาพอยู่ใกล้บ้าน

4.3.1 ลักษณะอาการที่เรื้อรังไม่หาย หรือมีความรุนแรง

ในกรณีที่ผู้ป่วยมีอาการไอเรื้อรัง รับประทานยาและดูแลตนเองแล้วก็ไม่หาย ผู้ป่วยบางรายเริ่มตระหนักถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้นว่าคงไม่ใช่เป็นการเจ็บป่วยเพียงแค่นี้ใช้หัตถกรรมตามที่คาดคิดไว้ตั้งแต่แรก ผู้ป่วยและญาติจึงต้องการค้นหาและการรักษาในสถานบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าการรักษาตามอาการ และตัดสินใจเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล เพื่อค้นหาสาเหตุของโรคและรักษา ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...กินยาหม้อพร้อมซื้อยาชุดมากิน หลายอย่างกินคู่กัน ประมาณ 2 อาทิตย์ ไม่ได้ดีขึ้นเลย แพนก็พามาโรงพยาบาล...(Case2:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

ส่วนผู้ป่วยที่ไม่ได้เข้ารับการรักษาในระยะที่มีอาการเรื้อรัง จนเข้าสู่ระยะที่มีอาการรุนแรงและน่ากลัว เช่น มีหายใจหอบเหนื่อย มีไอเป็นเลือด เป็นลิ่มเลือด หรือค้ำมีเนื้อเยื่ออุดหลอดออกมา หรือเจ็บหน้าอกมาก ทำให้ผู้ป่วยและคนใกล้ชิดตระหนักว่าความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงน่ากลัว ผู้ป่วยก็จะถูกส่งเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล เพื่อรับการรักษาอย่างเร่งด่วน ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...ตอนอ้วกเป็นเลือดนี้ ไปวันนั้นเลยครับ ไปวันนั้นเลย เพราะอ้วกมานี้ประมาณ 2 ทุ่มกว่า ป้าบอกให้ไปเลย พาไปเลย พอไปหมอเขาก็บอกเอาตัวไว้ แล้วไปอยู่โรงพยาบาล อ้วกเป็นเลือดอีก...ครับ ถ้าไม่มาอ้วกเป็นเลือด ผมก็ไม่ไปโรงพยาบาล...(Case6:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...เริ่มเจ็บชายโครงก่อนเลย อันดับแรก แล้วก็ไปเอ็กซเรย์ที่รพ.ทรินทร์ อยู่ดี ๆ ก็เจ็บชายโครงเลย ไม่มีไอ มันเจ็บ ๆ มีไข้ มีอะไรขึ้นมาด้วยอย่างนี้ เวลาไ้มันจะขึ้นเจ็บมาก ไม่รู้ทำไง ก็ไปรพ.ทรินทร์เลย...(Case9:ผู้ป่วยหญิง อายุ 46 ปี)

...ช่วงนั้นเหนื่อยมาก เลยไปที่โรงบาลปากน้ำเลย หมอที่ปากน้ำให้ยาพ่นมาด้วย ไปครั้งแรกหมอบอกว่าเป็นไอปกติ ให้ยาแก้ไอมา กินไปก็ไม่หาย พอไปรอบสองเริ่มเหนื่อยไม่ไหวแล้ว หมอบอกว่าไปเจาะเลือด ตรวจเสมหะ แล้วก็เอ็กซเรย์แล้วก็เจอเลย พี่ก็บอกหมอว่าหนูไม่ไหวแล้ว หนูเหนื่อย จะเป็นลม เหงื่อแตก หมอก็สั่งให้พ่นยาก่อนสองรอบเลย แล้วก็ให้ยาแก้ไอมา จากนั้น หมอก็จะนัดให้มาอีกไปตึกโรคนี้ ก็เลยรู้ว่าตัวเองเป็นอะไร หมอไปตรวจบอกว่ามีเชื้อเยอะด้วย เราก็ตกใจ...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

4.3.2 ความรู้ / ข้อมูลเกี่ยวกับวัณโรค

ผู้ป่วยหลายรายที่ได้รับความรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับผู้ป่วยวัณโรค ก็ทำให้สามารถเชื่อมโยงอาการความเจ็บป่วยของตนเองกับความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ตระหนักได้ว่าตนเองมีอาการคล้ายวัณโรค จึงไปรับการตรวจที่โรงพยาบาลเพื่อรับการรักษาดังกล่าวต่อไปนี้

...ก็หลานเคยเป็น ก็เลยนึกได้ว่าจะเป็นเหมือนมันหรือเปล่า อะไรประมาณเนี่ย และบางทีที่นี่ เขาก็จะติดป้ายเอาไว้ พวกสมาคมผู้หญิงนะ จะบอกว่าวัณโรคเป็นอย่างไร มีอาการอย่างไร เราก็มานึกย้อนว่าอาการเราเหมือนกับที่เขาติดเอาไว้เลย ครั้งแรกก็ปรึกษาแฟน แฟนก็ให้ไปหาหมอ...(Case3:ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...คิดว่าเป็นวัณโรคแน่นอน เพราะว่าฟังจากรุ่นพี่ที่ว่า แกเล่าให้ฟังว่ามีแฟนแกเป็นลักษณะนี้แหละ คล้าย ๆ นี้แหละ แล้วเพื่อนอีกคนนึง เขาบอก โอ๊ะ ผมก็เป็นอย่างนี้แหละ เขาก็บอกไปเหอะ ยังไงให้เขาตรวจหาให้เจอเหอะ เพื่อนบอกอย่างนี้ มันจะได้เริ่มรักษา เขาบอกบอกเออ เองนั่นนะ...(Case12:ผู้ป่วยชายอายุ 33 ปี)

4.3.3 แรงสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง

ผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่ไม่มีความรู้หรือไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล รวมถึงอาจมีปัญหาการใช้สิทธิการรักษาที่โรงพยาบาล ทำให้ผู้ป่วยยังลังเลและชะลอการไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะสามี-ภรรยา หรือเพื่อนสนิทใน ส่วนที่เป็นแรงสนับสนุนด้านกำลังใจให้ไปพบแพทย์ ที่โรงพยาบาล ค่าเดินทางไปโรงพยาบาล รวมถึงไปเป็นเพื่อนกับผู้ป่วยที่โรงพยาบาล ก็เป็นสภาพการณ์ที่สำคัญและส่งเสริมการไปรับการ รักษาที่โรงพยาบาลของผู้ป่วย ดังตัวอย่างคำกล่าวต่อไปนี้

...เพื่อนเขาก็เรียวกันมา ก็เพื่อนก็พามา เดี่ยวคนนั้นก็ให้คำรด เดี่ยวคนนี้ก็ให้คำรด เพื่อนก็พาขึ้นแท็กซี่มา...ญาติผมก็ไม่มี...(Case1: ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...ตอนนั้นไอเยอะเหมือนกันครับ แม่เค้าเห็นเลยเอาหาม้อยาจินมาให้กิน พอกินยาห่มื่อแล้วไม่เบา เลยไล่ไปโรงพยาบาล บอกไปตรวจดูเลยเป็นอะไรแน่ พอไปตรวจก็เลยรู้ว่าเป็นวัณโรค...(Case7: ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

...ก็คุยกับแฟน แฟนก็บอกไปหาหมอ มันเจ็บก็ไปหาหมอ มันหายใจมันจะสะดวกซะเปล่า ก็เจ็บ อู้ย ไม่ไหวแล้วละ หาหมอเถอะ ก็เลยไปหาหมอ...(Case9: ผู้ป่วยหญิง อายุ 46 ปี)

...ปรึกษากับแฟนว่า จะไปหาหมอดีไม่ดี ให้คุณตัดสินใจไปหรือไม่ไป เขาออกไป ถ้าฉันไปจะพาไป บอกไป ก็พากันไป...(Case13: ผู้ป่วยชาย อายุ 45 ปี)

4.3.4 มีสิทธิการรักษา / สามารถจ่ายค่ารักษาได้

ในการที่จะเลือกเข้าตรวจรักษาโรคกับสถานบริการสุขภาพแห่งใด ผู้ป่วยจะคำนึงถึงค่าใช้จ่ายและสิทธิการรักษาของตนเองระดับหนึ่งก่อน เพื่อช่วยประกอบการตัดสินใจในการเลือกเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจและความเจ็บป่วยของตนเอง โดยเมื่อผู้ป่วยส่วนใหญ่ทราบข้อมูลแล้ว ก็จะตัดสินใจเข้ารับการรักษาโรงพยาบาลที่ตนเองมีสิทธิรักษาอยู่ การมีสิทธิการรักษาโดยเฉพาะบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือบัตรประกันสังคมที่โรงพยาบาลเป็นสภาพการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...เพราะไม่มีใครช่วยเหลือเราแล้ว ในเมื่อเราใช้สิทธิบัตรทอง ก็ใช้ได้ที่โรงพยาบาลนี้ที่เดียว กับอนามัย ก็ไม่ได้เลือกไปอนามัย ไปโรงพยาบาลเลยดีกว่า เพราะเดี๋ยวถ้าไม่มีอะไรมาก เขาก็ส่งกลับมาที่อนามัยก็ได้...(Case3: ผู้ป่วยหญิง อายุ 30 ปี)

...ไปโรงพยาบาลปากน้ำ ไม่กลัวหรอก เรื่องค่าใช้จ่าย เพราะเรามีบัตรทองอยู่...(Case14: ผู้ป่วยหญิง อายุ 50 ปี)

มีผู้ป่วยวัณโรคหลายราย ถูกส่งเข้ารับการรักษาที่คลินิกของโรงพยาบาล จากสถานบริการสุขภาพ ที่ผู้ป่วยไปรับการรักษาครั้งแรกตามระบบการส่งต่อของบัตรสิทธิการรักษาที่ผู้ป่วยมีอยู่

...เขาว่ามันเกี่ยวไอ้ตรงที่ปอดนี่ เขารู้แล้วบอกว่า เขาก็แนะนำมาที่โรงพยาบาล ไบส่งตัวมาเลย ส่งตัวมาที่โรงพยาบาลปากน้ำ...(Case9: ผู้ป่วยหญิง อายุ 46 ปี)

4.3.5 สถานบริการสุขภาพอยู่ใกล้บ้าน

การที่ผู้ป่วยจะเข้ารับการรักษา จากการศึกษาพบว่า การที่มีสถานบริการสุขภาพอยู่ใกล้บ้านพัก สะดวกต่อการเข้ารับบริการ ใช้เวลาในการเดินทางมารับการตรวจน้อย เป็นปัจจัยสนับสนุนหนึ่งที่จะนำพาผู้ป่วยเข้าสู่การรักษาที่โรงพยาบาลรวดเร็วขึ้น

...ตอนนั้นเช่าอยู่แถวโน้น แฟนเขาก็วิ่งรถแถวโน้นนะ ได้แวะเข้าโรงพยาบาลเพราะมันอยู่ใกล้ตรงนั้น วิ่งรถผ่านไปมาตลอด...(Case9: ผู้ป่วยหญิง อายุ 46 ปี)

...ไปที่โรงพยาบาลนายเรือ ขับรถผ่านทุกวัน ขับมอเตอร์ไซด์ผ่านทุกวัน คิดว่าเขารักษาเฉพาะ ถ้ามีเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะไปหาหมอ ไม่ได้ไปปากน้ำ ไปในเมืองบ้านเรามากกว่า มันใกล้บ้าน ก็พากันไปตอนเช้า...(Case13: ผู้ป่วยชาย อายุ 45 ปี)

4.4 สภาพการณ์ที่ส่งผลให้การไปรับการรักษาที่คลินิกวันโรคล่าช้า

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบสภาพการณ์บางประการที่ส่งผลให้ผู้ป่วยเข้ามารับการรักษาที่คลินิกวันโรคล่าช้า ได้แก่ อาการแสดงของโรคที่ไม่รุนแรง ความรู้สึกปลง ความกลัวการเป็นโรค ความกลัวสังคมรังเกียจ ปัญหาค่าใช้จ่าย และความล่าช้าในการได้รับการตรวจวินิจฉัยจากระบบบริการสุขภาพ โดยระยะเวลาของความล่าช้าตั้งแต่ 1-12 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานที่จะทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อสู่บุคคลอื่นได้อีกมากมาย รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1 อาการแสดงของโรคที่ไม่รุนแรง

อาการแสดงของโรคในระยะแรกที่ไม่รุนแรง คล้ายหวัด ผู้ป่วยส่วนใหญ่คิดว่าเป็นอาการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง ผู้ป่วยเคยมีอาการคล้ายกันก่อนหน้านี้ จึงทำให้ผู้ป่วย เริ่มจากการดูแลตัวเอง เพื่อทุเลาอาการก่อน หรือไปปรึกษาร้านขายยาหรือคลินิกเพื่อให้ได้รับการดูแลรักษาขั้นต้น ทำให้เกิดความล่าช้าในการเข้ารับการรักษาวันโรคที่โรงพยาบาลรวมถึงที่คลินิกวันโรค ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

...คุณไอแค้นนี้ คุณคงไม่ไปหาหมอ ในความรู้สึกของคนทั่วไป ไอแค้นนี้ ซื่อๆ แก่ ไอ อม ก็น่าจะได้มั่ง ไซ้ใหม่ คือ เราไม่ได้โอนามัยถึงขั้นที่ว่าสังคม มันยังต้องใช้ชีวิตอยู่อะ ก็ซื่อๆ แก่ ไอ อม ก็น่าจะได้ ไซ้ อาจจะมียาอะไรก็ได้ ไซ้ก็ได้ ยาดี ๆ หน่อย ก็ยังไปได้ไง ก็ยังสามารถทำงาน ไปไหนมาไหน ทำอะไรได้ ผมว่าคนไทยเวลาเราไปหาหมอ ที่นี้เรื่องใหญ่ๆ จะเข้าโรงพยาบาลก็ หรือไปคลินิกก็ ถ้าไม่ได้ยู่สังคมนึง ที่เขาจะค่อนข้างไฮโซ หรือ ก็น่าจะซื่อๆ ยาทานกันก่อนเป็นอันดับแรก เพราะส่วนใหญ่ น่าจะร้อยละ 80 ได้เนะ ก็เป็นลักษณะนี้...(Case11:ผู้ป่วยชาย อายุ 42 ปี)

4.4.2 ความรู้สึกกลัว / ความรู้สึกปลงกับชีวิต

ผู้ป่วยบางรายเมื่อมีอาการเจ็บป่วยมากขึ้น พร้อมกับไม่มีทรัพยากรทั้งเงินทองและเวลาที่จะไปพบแพทย์ ดิถุการะหน้าที่การงาน จะมีความรู้สึกยากลำบากที่จะไปพบแพทย์ เมื่อเวลาผ่านไปเรื่อยๆ จะมีความรู้สึกปลงกับชีวิต ปลดปล่อยให้ความเจ็บป่วยดำเนินต่อไป ยังไม่ไปโรงพยาบาลจนได้รับการรักษาล่าช้า นอกจากนี้ผู้ป่วยบางรายมีความรู้สึกกลัวในการไปโรงพยาบาล กลัวบรรยากาศของโรงพยาบาล กลัวการพูดคุยกับแพทย์ กลัวตรวจพบว่าเป็นโรคร้าย ความวิตกกังวลและความกลัวเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่ทำให้ตัวผู้ป่วยเองไม่อยากจะเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...เพื่อนก็ทักหลายคน เป็นวัน โรคเขาก็เคยมี และผมก็เคยอ่านข่าวบอกว่า พอรู้ แต่ผมไม่กล้าไปเอง... ไม่กล้าไปโรงพยาบาลกลัวจะรู้ว่าเป็นวันโรค ไม่อยากเป็น กลัวตาย ผมก็คิดว่ามันน่าจะมีส่วนเป็นวันโรคอยู่หรือ ก็ยังไม่กล้าไป เพราะว่าผมกลัวว่าจะเป็นอย่างนี้ อยู่ ไม่อยากคิดถึงนะ... ถ้าผมไม่เห็นปั๊บ นี่ก็ไม่ใช่ไร นี่ผมเห็นตัวเองทุกวัน ไม่อยากให้เป็นอย่างนั้น ผมก็เลยไม่ไป กลัวจะรู้มากกว่าครับ เพราะว่าเขาก็ทักอยู่เรื่อยๆ หลายคนนี่ เพราะว่าเขาเห็นผมผอมผิปกติ เขายังบอกว่าเป็นไอ้เนี่ยเลย อะไรนะ โรคเอดส์อะไรอีกเลย...(Case6:ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...หมอๆ คลินิกเขาเคยบอกแล้วว่า ถ้ากินไป 2 รอบซะ ถ้ารอบนี้ ถ้าไม่หาย ต้องไปโรงพยาบาลให้เขาตรวจดูปอดก่อน เลยวิตกกังวลไปใหญ่เลยวามะเร็งกินแน่ เลย ไม่คิดว่าเป็นนี่ไงครับ... กลัวเป็นมะเร็ง ก็กลัวจริง กลัวรู้แล้วทำใจไม่ได้ เดียวไปกระโดดตึกตายอย่างนี้ เพราะมันมีคนแถวบ้านเป็นครับ... ซุบไปเอง แล้วคิดมาก ผิวมันดำ แล้วธรรมดาที่ตากแดดอยู่แล้ว มันดำเข้าไปอีก ก็เลย มันกลัวใจครับ ผมเป็นคนกลัว กลัวตรวจแล้วทำใจไม่ได้ อย่างนี้ผมก็คิดอย่างเดียว ผมเป็นมะเร็ง...(Case7:ผู้ป่วยชาย อายุ 34 ปี)

4.4.3 ไม่มีค่าใช้จ่ายในการรักษา / ไม่มีสิทธิการรักษา

ค่าใช้จ่ายในการมาพบแพทย์ ไม่ได้มีแค่ค่ารักษาพยาบาลเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงค่าเดินทาง ค่าอาหาร และการเสียรายได้จากการขาดงานมาพบแพทย์ ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการรักษาและการไม่มีสิทธิรักษาก็เป็นสภาพการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้เกิดการมารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลรวมถึงที่คลินิกเวชโรคล่าช้า ดังคำกล่าวต่อไปนี้

...เขาก็บอกให้ผมมาหาหมอ ผมไม่ได้ไป อู๊ยย ไปไง ดั่งค์ผมไม่มีสั๊กบาท ผมก็ว่าอย่างนี้ ผมคิดว่าอย่างไรชีวิตมันก็แค่นี้ มาทำไม ใ้ดั่งค์ก็ไม่มีสั๊กบาท ใ้ดั่งค์ไม่มีอย่างเนีย...(Case1: ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

...เขาว่าเขามีบัตรทอง ส่วนผมไม่ได้ทำไม่ได้ เขาที่ว่ามีเวลาก็ให้ไปทำ เวลาทำก็ต้องไปที่บ้าน ที่โคราชนะ ผลเองก็อยู่บางพลี ต้องจ้งหะไปเลือกตั้ง ผมก็ไม่ได้ไป มาช่วงหลังที่เขาเลือกตั้งเทศบาลนะ ผมก็ไม่ได้ไป ก็เลยปล่อยเลยตามเลย...(Case1: ผู้ป่วยชาย อายุ 47 ปี)

